

культури безпеки праці. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*, 1(16), 46–51.

7. Федорчук, Л. В. Методика викладання охорони праці. *Навчально-методичний посібник*. Вінниця: ВНТУ. 2015.

МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНО-БЕЗПЕКОВОЇ КУЛЬТУРИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПРИ ОПАНУВАННІ НАВЧАЛЬНОГО ПРЕДМЕТУ «ТЕХНОЛОГІЇ»

Ніколаєнко Я. В.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти факультету технологій та дизайну Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Науковий керівник: к. с.-г. н., доцент Титаренко О. О.

У сучасному світі, що стикається з глобальними екологічними викликами та потребою у сталому розвитку, формування екологічно-безпекової культури здобувачів освіти є одним із найважливіших завдань. Особливу роль у цьому процесі відіграє навчальний предмет «Технології», оскільки він безпосередньо пов'язаний з практичною діяльністю, виробництвом та взаємодією людини з навколишнім середовищем. З педагогічної точки зору, саме на уроках технологій можна ефективно інтегрувати екологічні знання та навички, виховуючи відповідальне ставлення до природи та безпеки.

Екологічно-безпекова культура – це інтегрована якість особистості, що поєднує глибокі знання про взаємозв'язки в природі та суспільстві, усвідомлення екологічних загроз, вміння діяти безпечно й екологічно доцільно, а також ціннісне ставлення до природи як до життєдайної основи. Вона включає два взаємопов'язані аспекти:

1. Екологічна культура: Розуміння екологічних проблем, принципів сталого розвитку, дбайливе ставлення до природних ресурсів.

2. Культура безпеки: Усвідомлення ризиків у повсякденному житті та професійній діяльності, дотримання правил безпеки праці, вміння діяти в

надзвичайних ситуаціях.

На уроках технологій ці аспекти нерозривно пов'язані, адже будь-яка технологічна діяльність має бути безпечною для людини та мінімально шкодити довкіллю.

Для ефективного формування екологічно-безпекової культури в здобувачів освіти на уроках технологій педагогу доцільно використовувати різноманітні методи, що поєднують теоретичні знання з практичним досвідом та ціннісними орієнтаціями:

1. Проектний метод. Це один із найбільш ефективних методів, оскільки він дозволяє учням самостійно досліджувати проблему, шукати шляхи її вирішення та створювати реальний продукт. Проекти можуть бути спрямовані на:

- розробку екологічно чистих виробів (наприклад, з перероблених матеріалів);
- створення моделей енергозберігаючих пристроїв;
- розробку систем сортування відходів у школі чи вдома;
- виготовлення виробів із мінімальним використанням ресурсів;
- дослідження впливу різних матеріалів та технологій на довкілля. При цьому обов'язково аналізуються аспекти безпеки на кожному етапі проекту.

2. Метод проблемного навчання. Замість готових рішень, учням пропонуються проблемні ситуації, пов'язані з екологічною безпекою виробництва чи побуту. Наприклад:

- «Які екологічні ризики приховані у виробництві пластикових виробів, і як їх мінімізувати?»;
- «Як утилізувати відходи електронного обладнання без шкоди для природи?»;
- «Які заходи безпеки необхідно вжити при роботі з електроінструментом, щоб не зашкодити собі та оточуючим?» Такий підхід стимулює критичне мислення, пошук інформації та обґрунтування рішень.

3. Ігрові технології (ділові, рольові ігри). Імітація реальних виробничих

ситуацій або екологічних криз дозволяє учням «прожити» проблему, відчути відповідальність та відпрацювати алгоритми безпечної поведінки та прийняття рішень. Наприклад, «Екологічний патруль», «Розслідування інциденту на виробництві».

4. Екскурсії та зустрічі. Організація екскурсій на сучасні екологічно відповідальні підприємства, які впроваджують «зелені» технології, або зустрічі з фахівцями з охорони праці та екологами. Це дозволяє учням побачити реальне застосування принципів екологічної безпеки та отримати інформацію з перших вуст.

5. Метод кейс-стаді. Аналіз конкретних ситуацій, що сталися на виробництві або в побуті через порушення екологічних норм або правил безпеки. Учні аналізують причини, наслідки та пропонують шляхи запобігання подібним ситуаціям.

6. Інтегровані уроки. Поєднання уроків технологій з елементами хімії, фізики, біології, географії та основ здоров'я для формування комплексного розуміння екологічних процесів та їхнього впливу на безпеку.

7. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ). Використання мультимедійних презентацій, відеороликів, інтерактивних симуляцій, віртуальних екскурсій на виробництва, онлайн-ресурсів для доступу до актуальної інформації про екологічну безпеку та її забезпечення.

8. Дискусії та дебати. Обговорення суперечливих екологічних питань, різних точок зору на використання ресурсів, переваг та недоліків певних технологій з точки зору екології та безпеки.

Формування екологічно-безпекової культури на уроках технологій – це безперервний процес, що вимагає від педагога:

- постійного самовдосконалення: Бути в курсі новітніх екологічних технологій, законодавчих змін та найкращих практик у сфері безпеки праці;
- творчого підходу: Розробляти та впроваджувати інноваційні методи навчання, що відповідають інтересам та потребам сучасних здобувачів освіти;
- особистого прикладу: Демонструвати власне відповідальне ставлення

до довкілля та дотримання правил безпеки в повсякденному житті.

Отже, застосування цих методів дозволить не лише передати здобувачам освіти необхідні знання та навички, а й сформувати в них глибоке усвідомлення цінності безпеки та довкілля, виховати відповідальних громадян, здатних робити усвідомлений вибір на користь сталого розвитку та безпечного майбутнього. Це є запорукою не лише індивідуального благополуччя, а й процвітання нашого суспільства.

Список використаних джерел:

1. Іванчук, А. В. (2017). Екологічна підготовка майбутніх учителів трудового навчання та технологій у закладах вищої освіти. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience¹ Problems*, 48, 25–30.

2. Концепція Нової української школи. (2016). Схвалено рішенням колегії Міністерства освіти і науки України від 27 жовтня 2016 року.

3. Куліш, В. В., & Мельничук, В. П. (2019). *Екологічна безпека технологічних процесів у галузі*. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського. https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/41512/%201/Ekologichna_bezpeka.pdf

4. Національна стратегія сталого розвитку України на період до 2030 року. (2017). Затверджена Указом Президента України від 15 травня 2017 року № 133/2017.

5. Нищак, І. (2025, Травень). Екологічна компетентність учителя технологій: основні підходи до професійної підготовки. *Молодь і ринок*. <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/329071>

6. Савченко, Л. С. (2017). Формування компетентності з безпеки життєдіяльності та охорони праці у процесі підготовки майбутніх фахівців. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки*, 3, 102–106.